

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНИЙ СВІТОГЛЯД СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ»

Інна САВИЦЬКА, кандидат філософських наук, доцент
декан гуманітарно-педагогічного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ 03041, Україна

Анотація. У статті здійснено визначення змісту та структури поняття «ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя». Зазначається, що світогляд є сукупністю поглядів, оцінок, принципів, які загального розуміння світу і місце (призначення) в ньому людини. Для світогляду принциповим є перехід знань у переконання, спосіб життя і норми поведінки. Він забезпечує виконання найважливіших функцій в житті людини, становить основу життя. Світогляд є механізмом перетворення знань і почуттів у переконання, від яких залежить поведінка. Використовувалась низка методів, зокрема аналізу та синтезу підходів (конфігураційного та синергетичного). Авторка трактує ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя як систематизований комплекс уявлень, оцінок, установок, що забезпечують цілісне бачення навколишнього світу, свого місця в ньому, з власною життєвою позицією та відповідними їй діями. Окреслюється структура світогляду за: досвідом, на основі якого формується світовідчуття як основа світогляду; знання, на основі яких формується світорозуміння; мета; цінностями (щастя, любов, істина, добро, краса, свобода тощо), що є в основі переконань, ідеалами людини. Звертається увага, що сукупність цінностей визначає зміст та структуру світогляду. Вона містить: систему аксіологічних знань; ціннісні погляди та переконання, що спричиняють мотиви поведінки студентів; ціннісні ідеали, що спричиняють розвиток особистості як активного суб'єкта соціуму; критерії ціннісної оцінки навколишнього світу. Наголошується можливість представлення структури ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя як сукупність об'єктивних (до них слід віднести знання) і суб'єктивних (переконання, ідеали) елементів, кожен з яких має цілком певне функціональне призначення. Звертається увага на зумовленість ціннісного світогляду студентів поєднанням інтелектуально-розумового компоненту з чуттєво-емоційним. Тому він містить спонукання до дій, що надає йому переконливості. Виявляється на таких рівнях досконалості (зрілості) – світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Перспективу подальших наукових пошуків авторка вбачає в узагальненні національного та зарубіжного досвіду формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя, визначенні методологічних засад цього процесу.

Ключові слова: ціннісний світогляд студентів; студенти соціономічних професій університетів наук про життя, світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння, цінності, структура ціннісного світогляду.

Актуальність (Introduction) Ціннісний світогляд особистості визначає її можливості як об'єктивно оцінювати вчинки (власні та інших), знаходити орієнтири у різноманітних життєвих ситуаціях, так і самореалізуватися у професійній

сфері. Виходячи з цього актуалізується аналіз процесів формування ціннісного світогляду, що буде сприяти успішному життєвому самовизначенню, а в подальшому й самореалізації особистості в соціумі.

© Савицька І.

Для представників соціономічних (тих, що допомагають) професій людина (група людей) є предметом професійної діяльності. Соціономічні професії типу «людина-людина» передбачають постійну роботу з людьми, пов'язані з наданням медичних, юридичних, побутових та освітніх послуг; вимагають розвинутих комунікативних здібностей, вияву емоційної стійкості, емпатії, спостережливості, уміння швидко переключати увагу з одного об'єкта на інший, організаторських здібностей. Професійне самовизначення особистості містить низку цінностей, які не мають конкретної практичної спрямованості, але без яких професійна діяльність не може бути успішною. Це посилює актуальність формування ціннісного світогляду здобувачів освіти соціономічних професій. Поняття «ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя» є категорією таких наук, як філософія, соціологія, психологія, педагогіка, політологія, юриспруденція, тощо, кожна з яких по-своєму його трактує, важливим є визначення його структурних компонентів з урахуванням різноманітних підходів та дефініцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій(Analysis of recent research and publications). Проблеми світогляду порушуються в роботах А.Шопенгауера, Ф.Ніцше, А. Камю, Х. Ортеги-і-Гассета, М. Вебера та багатьох інших філософів. На сучасному етапі розвитку вітчизняної науки ученими досліджувались різні аспекти світогляду: філософські (Р. Арцішевський, В. Капітон, В. Петрушенко), психолого-педагогічні (О. Буканова, Л. Кривега), соціологічні (А. Бойко), правові (Т. Бачинський, П. Рабінович, С. Сливка) та ін.

У низці джерел зустрічаємо різні дефініції світогляду, однак попри всю їх несхожість, вони майже однаково у структурі світогляду розуміють багатоскладне явище. З позиції філософії структура світогляду містить такі компоненти, як знання, установки, переконання, ідеали і

цінності, які допомагають людині виражати власне ставлення до навколишнього світу і формувати свою позицію у ньому.

Щодо феномену «цінність», він також є предметом дослідження представників різних наукових шкіл та галузей, і тлумачиться науковцями як феномен, що містить соціологічну, соціокультурну, психологічну, педагогічну складові. Соціологи трактують поняття «цінність» як особливе явище суспільного життя, завдяки якому потреби і інтереси особистості як соціального суб'єкта переносяться на предмети і соціальні доробки, утворюючи їх соціальні характеристики з позиції їх ролі у бутті цього суб'єкта (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, М. Рокіч). З позиції соціокультурного підходу представників зарубіжних (Ф. Клакхон, А. Кребер, Е. Тайлор, Ф. Стродтбек) та вітчизняних шкіл (І. Бех, І. Зверева, І. Зязюн, В. Кремінь, О.Сухомлинська) суспільство є системою, що розвивається, в межах якої демонструють динаміку цінності особистості різних соціальних груп і суспільства загалом. З боку психологічного напрямку природа цінностей розглядається як вираження природних потреб людини (Г. Костюк, А. Маслоу, К.Роджерс, Ш.Шварц). Педагогічний напрям базується на усвідомленні поняття цінності як пізнавальної системи, що забезпечує зв'язок між суспільною свідомістю, яка закладена в систему освіти, і діяльністю педагога (М. Драгоманов, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський).

Особливості формування особистості майбутніх фахівців соціономічних професій, зокрема керівників, менеджерів, персоналу правоохоронних органів, працівників соціальних служб, сфери послуг, педагогів, медичних працівників тощо, досліджували Л. Бузницька, І. Ковальчук, М. Козяр, Н. Миропольська, Л. Руденко, Л. Сіпко, М. Чиркіна, Ф. Лютенс, К. Маслах (С. Maslach), R. Robbins та ін. У наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених досліджуються із ви-

користанням низки методологічних положень та методичних підходів питання щодо формування цінностей та ціннісних орієнтацій, формування світогляду різних категорій здобувачів освіти, майбутніх фахівців соціономічних професій. Та попри значний інтерес до розроблення означеної проблематики дослідників не ставили за мету дослідження сутності та структури поняття «ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя».

Мета(Goal)– визначити зміст та структуру поняття «ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя».

Методи(Methods). Для досягнення поставленої мети використовувалась низка методів, зокрема аналізу та синтезу підходів (конфігураційний підхід виокремлює системність та цілісність як характеристики світогляду студентів, де «результативність дій залежить не від окремих змінних, а від конкретних програм чи концепції» (Lee & Raschke, 2016); синергетичний підхід, що «вивчає відкриті соціальні, економічні, педагогічні системи, процеси самоорганізації у них, зясує потенційні можливості та прогнозує перспективи розвитку цих систем», надає характеристику об'єктів та явищ, «які керовані нелінійними законами, само організуються та реалізують поведінку на основі історичних умов та набутого досвіду» (Farion, Trifanina & Miroshnichenko, 2023).

Використовувався аналіз «як система послідовних дій (операцій) дослідника, спрямованих на пізнання тексту»: системно-функціональний аналіз, за якого об'єкт розглядається як єдина система, що містить сукупність взаємопов'язані елементів з певним функціональним призначенням кожного з них; лінгвістичний аналіз для дослідження тексту «як комунікативного явища, що межує з герменевтикою і має здатність до проникнення у глибину змісту понять, який можливо приховати ззовні» (Sopivnyuk & Marusiak, 2023), (Трифаніна

& Мірошніченко, 2022), (Грубі & Мірошніченко, 2022).

Результати дослідження та їх обговорення (Results and Discussion). Оскільки соціономічні професії вирішують низку завдань щодо соціальних стосунків у суспільстві, їх розвитку та врегулюванню, вивченні та збереженні традиційних форм виявлення культури на різних рівнях, тощо, закономірним є введення поняття соціономічної сфери. Воно було започатковано дослідницею О. Корчовою і трактовано як «процес взаємопов'язаної соціальної взаємодії», мету ж цієї взаємодії авторка пояснює як можливість «організувати, управляти, досліджувати та корегувати соціальні відносин на всіх суспільних рівнях... У соціономічній площині теоретично розробляються і практично впроваджуються можливі варіанти налагодження соціальних стосунків взаємодії та багатоаспектних соціальних процесів» (Корчова, 2021).

З метою визначення змісту та структури поняття «ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя» зупинимось на поняттях «світогляд» та «цінності». Світогляд є формою усвідомлення людиною себе у суспільстві, навколишньому середовищі та взаємовідносин з суспільством і навколишнім середовищем. Його доречніше уявити не як суму всіх поглядів і уявлень про навколишній світ, а як їх узагальнення. Світогляд розуміємо як системне явище, яке поєднує загальні знання, цінності, переконання, досвід практичної діяльності, які визначають ставлення людини до навколишнього середовища та суспільства.

У цьому контексті дослідники визнають «світогляд системою поглядів на об'єктивний світ, їх ціннісне підґрунтя, на ту роль, яку виконує людина у світі, як вона ставиться до світу та до самої себе, а також – життєвими позиціями людей, їхніми переконаннями ідеалами, принципами пізнання та діяльності, ціннісними орієнтаціями» (Павлов & Лебедев, 2019). Поняття «світогляд» запровадив

I. Кант у праці «Критика здатності суджень».

Автори колективної монографії за редакцією професора В. Капітона висловлюють думку проти буквального розуміння терміна «світогляд» як системи поглядів на світ, вбачають такий підхід «вузким». На їх думку, «світогляд систематизує принципи і знання, ідеали і цінності, сподівання і переконання, погляди на сенс та змістовне наповнення життя, що є визначальними у діяльності індивіда, органічно пов'язані з його мисленням та діями» (Капітон, 2008: 6). Варто констатувати, про відсутність чіткості у визначенні поняття світогляду. Воно не є загальновизнаним. У працях сучасних філософів світогляд знаходить тлумачення як «вияв суспільної свідомості; різновид самосвідомості особистості; деталізоване сприйняття та розуміння світу і місця людини в ньому; систематизовані принципи діяльності людини; інтегральний погляд людини на світ як цілісне утворення; шлях духовно-практичного пізнання світу» (Капітон, 2008).

Найбільш узагальненою і вдалою, на нашу думку, є дефініція, сформульована В. Шинкаруком про «Світогляд як історично-конкретну форму суспільної самосвідомості людини, яка є інструментом, що сприймає, осмислює та оцінює навколишній світ як частку власного буття, а також виявом ставлення до світу (основне питання кожного світогляду), визначення свого місця в ньому» (Андрос, 2008). Такий підхід ґрунтується на акцентуванні уваги на потенційних можливостях людини у взаємодії, її здатності до творчого мислення у процесах когнітивного сприйняття світу, активного відстоювання власної позиції, інтересів та потреб. Дослідники звертають увагу, що «світогляд кожної людини виявляється в індивідуальних та суспільних рисах, оскільки засвоєння культури суспільства супроводжується засвоєнням людиною знань, морально-правових норм, цінностей політичного, естетичного, релігійного життя тощо. Тобто, світогляд є формою суспільного та особистісного

самовизначення людини у світі» (Mykhaylyk, Sapyska, Kadeniuk & Mykhaylyk 2023).

За рівневою структурою світогляд можна поділити на: світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Щодо світовідчуття, то воно здійснює з'ясування стану чуттєво-емоційної сфери, що корегує наше ставлення до певних життєвих процесів в позитивний чи негативний бік. Сформованому позитивному світовідчуттю відповідає оптимістичний світогляд, негативному – песимістичний. Світовідчуття може мати нейтральний характер. Коли йдеться про спокій, виважену оцінку, неупередженість, це означає мудрість. Більш глибоке відтворення світу, ніж світовідчуття, є світосприйняттям. Вихід на цей рівень означає, що навколишній світ сприймається як цілісна зорганізована і впорядкована система. При цьому враховуються внутрішні уявлення особистості. Цей етап є оптимальним для формування життєвих ідеалів людини, від яких її характер і поведінка, волюв'язаності. Нарешті на рівні світорозуміння відбувається остаточне формування системних знань про навколишній світ з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків та обґрунтування процесів і явищ об'єктивного і суб'єктивного змісту.

Отже, світогляд є сукупністю поглядів, оцінок, принципів, які загального розуміння світу і місце (призначення) в ньому людини. Для світогляду принциповим є перехід знань у переконання, спосіб життя і норми поведінки.

Світогляд забезпечує виконання домінуючих функцій людського існування. Він становить основу життя. Завдяки цьому феномену людина спроможна засвоїти та змінити навколишнє середовище. Світогляд є механізмом перетворення знань і почуттів у переконання. Від переконань залежить поведінка.

Один із засновників синергетичного вчення І. Пригожин наголошував, що «Абсолютна істина не належить нікому... Місією поколінь, що прийдуть,

буде створення нових зв'язків, які уможливають втілення людських цінностей. Хоча наука перебуває на початку свого розвитку, але людство вже прожило час, коли здавалося можливим пояснення існування Всесвіту декількома фундаментальними законами. Реалії сьогодення роблять нас свідками складних та незворотних процесів у різних галузях та вимірах. Різні покоління наших нащадків будуть творити та розвивати науку, у такому вигляді, у якому вона буде здатна до об'єднання цих аспектів» (Галіченко & Поліщук, 2019: 7). Вважаємо, саме світогляд особистості, що містить сукупність ціннісних орієнтацій, є предметом вивчення згаданої «нової науки».

У структурі світогляду як складного та інтегрального утворення суспільної та індивідуальної свідомості можна виділити такі основні компоненти: когнітивний, ціннісний, емоційний, діяльнісний. Основою когнітивного компоненту світогляду є сукупність знань (професійних, наукових, тих, що стосуються повсякденного життя). Ціннісний компонент містить цінності, ідеали, переконання, норми тощо. Його призначення полягає у можливості врахування не лише знань, а й низки суспільних впливів у життєдіяльності людини. За емоційне сприйняття цінностей, ідеалів, переконань, норм, перетворення її на особисті погляди та переконання, формування готовності до дії «відповідає» емоційний компонент. Нарешті, практичний – як регулятор поведінки забезпечує проєкцію і стимулювання певного її типу в конкретних обставинах. Для нас найбільший інтерес становить ціннісний компонент світогляду.

На думку В. Вернадського, «В історичному контексті суттєвою була ретроспектива суспільних засад феномену наукового світогляду. Науковий світогляд сприяє динамічності науки за певних умов. Але він може і зашкодити її розвитку. Так деяке гальмування наукового пошуку спостерігалось в Паризькому університеті XIII-XIV ст., коли в учнів не було чіткого розуміння провідних ідей,

які відстоювали професори» (Галіченко & Поліщук, 2019: 7). Мова йде про відмінності у цінностях, що становили світогляд різних поколінь.

Поділяємо думку що «Психологія, свідомість, поведінка, потреби та ціннісні орієнтації людини змінюються під впливом суспільних змін, трансформаційних процесів в політиці, економіці, культурі та духовній сфері. Кожне суспільне утворення характеризується певним рівнем загальної культури, потребами та ієрархією життєвих цінностей» (Павлова, 2021: 204). У студентів як представників молодого покоління такі процеси відбуваються особливо активно.

У сучасній науковій літературі, аналогічно як щодо світогляду, немає єдиної класифікації цінностей. У контексті нашого дослідження інтерес становить поняття «цінність» з точки зору педагогічної науки, зокрема теорії виховання. «Під цінностями розуміють елементи морально-духовного виховання, загальної культури людини, які визначають її ставлення до суспільства, довкілля, інших людей, самого себе» (Сопівник, 2016).

За результатами проведеного опитування, основними цінностями студентської молоді є здоров'я, добробут, свобода, любов, сім'я. Причому, не однаковими були відповіді дівчат та хлопців (для дівчат важливішими є сімейні цінності та можливість самовдосконалюватись, для хлопців – матеріальна незалежність), студентів старших та молодших курсів навчання (на першому–другому курсах цінність становить наявність вільного часу, на третьому–четвертому – це можливість самореалізації).

Структура світогляду може бути окреслена за: досвідом, на основі якого формується світовідчуття як основа світогляду; знання, на основі яких формується світорозуміння; мета; цінностями (щастя, любов, істина, добро, краса, свобода тощо), що є в основі переконань, ідеалами людини.

Сукупність цінностей визначає зміст та структуру світогляду. Виховання особистості студентів соціономічних професій університетів наук про життя передбачає формування їх ціннісного світогляду. Цей процес бере початок ще до вступу в університет і триває впродовж всього періоду навчання. Визначення структури ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя є необхідним для отримання цілісного уявлення про це явище. Вона містить: систему аксіологічних знань; ціннісні погляди та переконання, що спричиняють мотиви поведінки студентів; ціннісні ідеали, що спричиняють розвиток особистості як активного суб'єкта соціуму; критерії ціннісної оцінки навколишнього світу.

Водночас структуру ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя можна представити у іншому вигляді, оскільки структурні елементи, котрі ми раніше згадували, також можна умовно поділити на об'єктивні (знання) і суб'єктивні (переконання, ідеали). Всі компоненти структури ціннісного світогляду, зокрема аксіологічні категорії, що є певною системою інформації, за функціональним призначенням допомагають осмислювати навколишній світ і явища, що відбуваються в ньому, під кутом ціннісного бачення. У контексті цього компонента є ймовірність виникнення певних невідповідностей об'єктивного характеру. Наприклад, світогляди студентів з приблизно однаковим інтелектуальним потенціалом можуть значно відрізнятися. Доречно згадати, що процес пізнання може відбуватися на чуттєвому (емпіричному), або на раціональному (теоретичному) рівнях, а самі знання людини є системою, що розвивається на буденному чи на теоретичному рівнях.

Структура ціннісного світогляду містить погляди людей. Погляди у контексті структури світогляду, на відміну від знань, є суб'єктивним висновком особистості щодо реальності. Наприклад, пояснення представниками наукового і

теологічного ціннісних світоглядів теорії антропогенезу значно відрізняються. Знання, як і погляди та переконання, не у кожному випадку мотивують поведінку. Більш важливими у цьому розумінні є ціннісні переконання. Маючи як підґрунтя певну ідею, переконання вдало поєднують аксіологічні знання і прагнення, що посилює соціальний зміст діяльності студента.

Структура ціннісного світогляду, як зазначалось, містить ідеали. Сам по собі ідеал трактується як «вища цінність, стан довершеності певного явища; взірець властивостей, спроможностей; моральна догма особистості; вищий рівень морального розуміння належного; довершеність у взаємних справах; досконалість у суспільному устрої, вища абсолютна істина» (Zhao & Tian, 2016). Тобто ідеал є образом, що відтворює те, до чого в особистості сформовано стійке прагнення і високий рівень оцінки з точки зору критеріїв ставлення. Як правило, в ідеал втілює кращі зразки мислення і поведінки. Отже, ціннісний світогляд є системним явищем, яке містить низку компонентів. Співвідношення між цими компонентами з часом може змінюватися в залежності від зміни цінностей.

У доробку І. Зязюна зустрічаємо думку про важливість поєднувати цінності із реаліями життя через включеність в діяльність. Він зазначав, що «саме цінності виконують місію організатора поведінки особистості, спрямовують її. Водночас вияв цінностей можна спостерігати в конкретних діях, ставленнях, а їх різноманітність засвідчує широку структуру людської особистості... Ширшому і повнішому відображенню у світогляді людини ставлення до навколишньої дійсності відповідає її ґрунтовніше знання про світ і усвідомлення свого місця в ньому» (Зязюн, 2013).

Було враховано думку Л. Корміної, що «навчальна діяльність у студентському віці характеризується:

зміною та ускладненням розумової діяльності;

удосконаленням мислення, пам'яті, уваги, уяви;

розвитком соціальної самосвідомості студента, розширенням світу його соціальних зв'язків і відносин;

глибоким і критичним пізнанням себе, своїх здібностей і можливостей; - формуванням власного ідеалу людського «Я» (Корміна, 2017).

Слушним є зауваження, «що у процесі навчальної діяльності студентів відбувається формування пізнавальних основ ціннісно-світоглядних знань, розвиток науково-теоретичного мислення; формування емоційно-особистісних основ ціннісно-світоглядних знань як демонстрації ставлення особистості до світу, її головні ціннісні орієнтації» (Корміна, 2017). Однак визначення ціннісно-світоглядного аспекту знань недостатньо для формування ціннісного світогляду студентів. Необхідно враховувати й те, що ціннісно-світоглядні знання інтегруються у свідомості й діяльності особистості та мають індивідуальний характер.

Зауважимо, що залежно від ступеня загальності ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя належить до особистісного, за ступенем історичного розвитку – до сучасного (новітнього), за ступенем теоретичної зрілості – до філософського. Для визначення його структури було враховано поділ світогляду залежно від співвідношення інтелектуального та емоційного досвіду на світовідчуття (емоційний бік світогляду на рівні настрою, почуттів; світорозуміння (пізнавально-інтелектуальний бік світогляду); світосприйняття (наочні образи).

З урахуванням результатів аналізу науково-педагогічної літератури із проблеми дослідження та досвіду практичної діяльності з'ясовано, що ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя зумовлюється поєднанням інтелектуально-розумового компонента з чуттєво-емоційним.

В основі ставлення особистості студента до світу є цінності, явище багатоаспектне, що впливає на складність ціннісного світогляду як системи. Вважаємо доцільним виокремлення у структурі поняття ціннісного світогляду таких рівнів досконалості (зрілості) – світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння.

На рівні світовідчуття (більш низькому) береться до уваги чуттєво-емоційна сфера людського буття, функціонування соціально-культурних традицій та соціально-психологічних стереотипів, думок, оцінок, відбувається без належного їхнього осмислення. Умовно цей рівень відповідає чуттєво-емоційному компоненту структури ціннісного світогляду.

На рівні світосприйняття (середній) все навколишнє середовище сприймається як об'єктивна дійсність з достатнім ступенем організованості та впорядкованості її складових елементів. На рівні світосприйняття акцентується увага на теоретичних знаннях, мисленевих та мовленевих категоріях, тлумаченні часу та простору, які в поєднанні утворюють наукову картину світу. Коли ж підґрунтям думок, оцінок і вчинків є знання, а будь-які судження об'єктивно аргументуються певними теоріями чи законами, коли особистість керується здатністю аналітично осмислювати набутий досвід і знання, відбувається перехід до вищого рівня – світорозуміння. Ці два рівні умовно відповідають інтелектуально-розумовому компоненту ціннісного світогляду особистості студента.

Світовідчуття, світосприйняття й світорозуміння є складовими єдиного поняття ціннісного світогляду, що виявляє себе за такою функціональною ознакою, як освоєння, перетворення світу. В основі світогляду особистості, групи чи людства загалом є певні базові цінності.

Поділяємо наукову позицію, за якою до головних «базисних цінностей», які «програмують діяльність людей» відносяться «гуманізм у всіх його феноменологічних виявах». Дослідники зверта-

ють увагу, що «це соціокультурне програмування є складним і суперечливим, відбувається у поєднанні з боротьбою з негативними виявами соціально-біологічної людської сутності у жорстких умовах економічних, суспільно-політичних і духовних детермінант. Тому не випадково поняття гуманізму сьогодні тлумачиться як антитеза технократичному раціоналізму, а проблема людини в контексті сучасних глобалізаційних процесів і пов'язаних з ними цивілізаційних трансформацій постає як проблема формування нового типу особистості» (Кушнірук, Матвієнко & Олефіренко 2023). Додамо, що на зміст базисних цінностей мають вплив культурні особливості історичної епохи, соціальні джерела та національні риси, навички трудової діяльності, виховання тощо.

Висновки та перспективи (Conclusion). Отже, ціннісний світогляд студентів соціономічних професій університетів наук про життя є систематизованим комплексом уявлень, думок, створення певних образів, що сприяють формуванню цілісного бачення навколишнього світу, своєї місії в ньому, з власною життєвою позицією та відповідними їй діями. Ціннісний світогляд студентів зумовлюється поєднанням інтелектуально-розумового компоненту з чуттєво-емоційним. Тому він містить спонукання до дій, що надає йому переконливості. Виявляється на таких рівнях досконалості (зрілості) – світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння.

Перспективою подальших наукових пошуків може бути узагальнення національного та зарубіжного досвіду формування ціннісного світогляду студентів соціономічних професій університетів наук про життя, визначення методологічних засад цього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ:

1. Michael T. Lee, Robyn L. Raschke. (2016) Understanding employee motivation and organizational performance: Arguments for a set-

theoretic approach. *Journal of Innovation & Knowledge*. Volume 1. Issue 3. P. 162–169.

URL: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-innovation-and-knowledge/vol/1/issue/3>

<https://doi.org/10.1016/j.jik.2016.01.004>

2. Farion O., Trifanina L., Mirosnichenko V., Mirosnichenko A., Adamchuk Y., Tomkiv I., Binkovskyi O. (2023) The advantages of a synergistic approach in training students of second-level education in higher military school. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 13/01-XXXIII. P. 77–81. <https://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxiii> <https://portal.issn.org/>

DOI (& full text) | .pdf: www.doi.org/10.33543/1401

3. Sopivnyk I. V., Marusiak V. M. (2023) Formation of Bioethical Views of Students - Future Veterinarians: a Review of the Source Base. *Scientific journal "Humanitarian Studies: Pedagogy, Psychology, Philosophy"*. Vol. 14. No.4. P. 92–102. [https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(4\).2023.92-102](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(4).2023.92-102)

4. Трифаніна Л. С., Мірошніченко В. І. (2022) Культура професійного спілкування в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. *Інноваційна педагогіка*. № 45. С. 217–220. <http://www.innovpedagogy.od.ua/vip45>

DOI <https://doi.org/10.32843/26636085/2022/45.45>

5. Грубі Т. В., Мірошніченко В. І. (2022) Якість освіти як передумова інтеграції України в європейський освітній простір. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Спецвипуск. Том 1. Київ : Видавничий дім «Гельветика». С. 61–67. <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/spec-2022-1>

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.12>

6. Корчова О. (2021) Соціономічні професії крізь проекцію мовної комунікації. URL: <http://shag.com.ua/download/socionomichni-profesiyi>.

7. Павлов В. І., Лебедев В. О. (2019) Словник найбільш уживаних термінів з філософії, логіки, етики, естетики та релігієзнавства. Харків, 160 с. <http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/2228>

8. Світогляд і світ людини : колективна монографія (2008) / за заг. ред. доктора філософських наук, професора В.П. Капітона. Дніпропетровськ : ДДФА, 240 с.

URL:<http://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://visnyk.iful.edu.ua>

9. Андрос Є. (2008) В. Шинкарук як ініціатор антропологічного повороту в українській філософії ХХ сторіччя. *Трибуна*. № 3/4. С. 14–16.

URL:<http://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dspace.nbu.gov.ua/bitstr>

10. Mykhaylyk V., Saputyska O., Kadeniuk O., Mykhaylyk O. (2023) The role of humanitarian disciplines in ukraine's higher education system in forming a solid level of civic culture. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 13/01-XXXIII. P. 36–40. DOI (& full text) | .pdf: www.doi.org/10.33543/1401

<https://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxiii>

11. Галіченко М., Поліщук І. (2018) Хрестоматія з історії та філософії науки : навчально-методичний посібник для підготовки докторів філософії PhD ХДУ. Херсон. 158 с.

URI: <http://eKhSUIR.kspu.edu/handle/123456789/8330>

12. Павлова В. (2021) Ціннісне ставлення здобувачів освіти до здорового способу життя як педагогічна проблема. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип 41.

Т. 2. С. 202–208.

<https://dspace.onu.edu.ua/items/76b3c9b6-4f42-4e77-80d4-c1869d92a144>. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-44>

13. Сопівник І. (2016) Ціннісний (аксіологічний) підхід у вихованні особистості. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. Вип: 239. С. 225–229.

14. Zhao L., Tian F. (2016) Chapter 13 Life and Value Outlook of University Students —Analysis Based on Survey Data concerning Students from 12 Higher Education Institutions. *Brill. Chinese Research Perspectives on Society, Volume 3*. P. 291–313. <https://brill.com/display/book/edcoll/9789004279964/BP000019.xm>

DOI: https://doi.org/10.1163/9789004279964_014

15. Зязюн, І. (2013) Філософія ціннісних відношень. *Інноваційність у науці і освіті*. Київ : Богданова А. М. С. 74–82.

16. Корміна Л. (2017) Методичні основи формування світоглядних знань студентів у навчанні: емоційно-особистісний аспект. *Педагогічний часопис Волині*. №1(4). С.82–87. URL:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12294/1/Kormina.pdf>

17. Кушнірук С. А., Матвієнко О. В., Олефіренко Т. О. (2023) Формування наукового світогляду студентів: соціокультурна проекція. *Освітній дискурс. Збірник наукових праць*. № 45 (7–9). DOI 10.33930/ed.2019.5007.45(7-9)-12

<https://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream>

REFERENCES:

1. Michael T. Lee, Robyn L. Raschke. (2016) Understanding employee motivation and organizational performance: Arguments for a set-

theoretic approach. *Journal of Innovation & Knowledge*. Volume 1. Issue 3. P. 162–169. URL: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-innovation-and-knowledge/vol/1/issue/3>

<https://doi.org/10.1016/j.jik.2016.01.004>

2. Farion O., Trifanina L., Miroshnichenko V., Miroshnichenko A., Adamchuk Y., Tomkiv I., Binkovskyi O. (2023) The advantages of a synergistic approach in training students of second-level education in higher military school. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 13/01-XXXIII. P. 77–81.

<https://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxiii>

<https://portal.issn.org/>
DOI (& full text) |

.pdf: www.doi.org/10.33543/1401

3. Sopivnyk I. V., Marusiak V. M. (2023) Formation of Bioethical Views of Students - Future Veterinarians: a Review of the Source Base. *Scientific journal "Humanitarian Studies: Pedagogy, Psychology, Philosophy"*. Vol. 14. No.4. P. 92–102.

[https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(4\).2023.92-102](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(4).2023.92-102)

4. Trifanina L.S., Miroshnichenko V.I. (2022) Kultura profesiinoho spilkuвання v umovakh formalnoi, neformalnoi ta informalnoi osvity. *Innovatsiina pedahohika*. № 45. S. 217–220.

<http://www.innovpedagogy.od.ua/vip45>

DOI

<https://doi.org/10.32843/26636085/2022/45.45>

5. Hrubı T. V., Miroshnichenko V. I. (2022) Yakist osvity yak peredumova intehratsii Ukrainy v yevropeyskyi osvittii prostir. *Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Spetsvypusk. Tom 1. Kyiv : Vydavnychi dim «Helvetyka». S. 61–67. <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/spec-2022-1>

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.12>

6. Korchova O. (2021) Sotsionomichni profesii kriz proektsiiu movnoi komunikatsii. URL: <http://shag.com.ua/download/socionomichni-profesiyi>.

7. Pavlov V. I., Lebediev V. O. (2019) Slovník naibilsh uzhyvanykh terminiv z filosofii, lohiky, etyky, estetyky ta relihiieznavstva. Kharkiv, 160 s. <http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/2228>

8. Svitohliad i svit liudyny : kolektyvna monohrafiia (2008) / za zah. red. doktora filosofskykh nauk, profesora V.P. Kapitona. Dnipropetrovsk : DDFA, 240 s.

URL: <http://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcqlclefindmkaj/https://visnyk.iful.edu.ua>

9. Andros Ye. (2008) V. Shynkaruk yak initsiator antropolohichnogo povorotu v ukraïnskii filosofii XX storichchia. *Trybuna*. № 3/4. S. 14–16.

URL: <http://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcqlclefindmkaj/http://dSPACE.nbuV.gov.ua/bitstr>

10. Mykhaylyk V., Sapytska O., Kadeniuk O., Mykhaylyk O. (2023) The role of humanitarian disciplines in ukraine's higher education system in forming a solid level of civic culture. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 13/01-XXXIII. P. 36–40. DOI (& full text) |

.pdf: www.doi.org/10.33543/1401

<https://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxiii>

11. Halichenko M., Polishchuk I. (2018) Khrestomatiia z istorii ta filosofii nauky : navchalno-metodychnyi posibnyk dlia pidhotovky doktoriv filosofii PhD KhDU. Kherson. 158 s.

URI:

<http://eKhSUIR.kspu.edu/handle/123456789/8330>

12. Pavlova V. (2021) Tsinnisne stavlennia zdobuvachiv osvity do zdorovoho sposobu zhyttia yak pedahohichna problema. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats

molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Vyp 41. T. 2. S. 202–208. <https://dspace.onu.edu.ua/items/76b3c9b6-4f42-4e77-80d4-c1869d92a144>. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-44>

13. Sopivnyk I. (2016) Tsinnisnyi (aksiolohichni) pidkhid u vykhovanni osobystosti. Naukovyi visnyk Natsionalnogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Pedahohika, psykholohiia, filosofiia. Vyp: 239. S. 225–229.

14. Zhao L., Tian F. (2016) Chapter 13 Life and Value Outlook of University Students —Analysis Based on Survey Data concerning Students from 12 Higher Education Institutions. *Brill. Chinese Research Perspectives on Society, Volume 3*. P. 291–313. <https://brill.com/display/book/edcoll/9789004279964/BP000019.xml>

DOI: https://doi.org/10.1163/9789004279964_014

15. Ziaziun, I. (2013) Filosofiia tsinnisnykh vidnoshen. Innovatsiunist u nautsi i osviti. Kyiv : Bohdanova A. M. S. 74–82.

16. Kormina L. (2017) Metodychni osnovy formuvannia svitohliadnykh znan studentiv u navchanni: emotsiino-osobystisnyi aspekt. Pedahohichni chasopys Volyni. №1(4). S.82–87. URL:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12294/1/Kormina.pdf>

17. Kushniruk S. A., Matviienko O. V., Olefirenko T. O. (2023) Formuvannia naukovoho svitohliadu studentiv: sotsiokulturna proektsiia. Osvitnii dyskurs. Zbirnyk naukovykh prats. № 45 (7–9). DOI 10.33930/ed.2019.5007.45(7-9)-12

<https://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj>

[/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstrea](https://enpuir.npu.edu.ua/bitstrea)

CONTENT AND STRUCTURE OF THE CONCEPT «VALUE OUTLOOK OF STUDENTS OF SOCIO-ECONOMIC PROFESSIONS OF LIFE SCIENCES UNIVERSITIES» Inna SAVYTSKA

Abstract. *The article defines the content and structure of the concept of "value worldview of students of socio-economic professions at life sciences universities". It is noted that a worldview is a set of views, assessments, principles that generalize the understanding of the world and the place (purpose) of a man in it. For a worldview, it is fundamental to transform knowledge into beliefs, lifestyles, and norms of behavior. It ensures the fulfilment of the most important functions in human life and forms the basis of life. A worldview is a mechanism for transforming knowledge and feelings into beliefs that influence behavior. A number of methods were used, including analysis and synthesis of approaches (configuration and synergetic). The author interprets the value worldview of students of socio-economic professions at life sciences universities as a systematic set of ideas, assessments, attitudes that provide a holistic vision of the world around them, their place in it, their own life position and their corresponding actions. The structure of the worldview is outlined by: experience, on the basis of which the world perception is formed as the basis of the worldview; knowledge, on the basis of which the world understanding is formed; purpose; values (happiness, love, truth, virtue, beauty, freedom, etc.), which are the basis of beliefs, ideals of a person. The author grounds that the set of values determines the content and structure of the worldview. It includes: a system of axiological knowledge; value views and beliefs that determine the motives of students' behavior; value ideals that lead to the development of the individual as an active subject of society; criteria for value assessment of the world around them. The author emphasizes on the possibility of presenting the structure of*

the value worldview of students of socio-economic professions at life sciences universities as a set of objective (knowledge) and subjective (beliefs, ideals) elements, where each of them has a very specific functional purpose. Attention is drawn to the dependence of students' value worldview by the combination of intellectual and mental components with sensory and emotional ones. Therefore, it contains an incentive to act, which makes it convincing. It is manifested at the following levels of perfection (maturity) –the world perception, world awareness, world understanding. The author sees the prospect of further scientific research in generalizing the national and foreign experience of forming the value worldview of students of socio-economic professions at life sciences universities, defining the methodological foundations of this process.

Keywords: *students' value worldview; students of socio-economic professions at life sciences universities, world perception, world awareness, world understanding, values, structure of value worldview*